

REFLEXIONS PER ALS NOUS TEMPS: les persones i els aprenentatges

CRISI SANITÀRIA I SOCIAL

Ens trobam en un moment històric per a la nostra societat, que esdevé també com a ocasió immillorable per a reivindicar l'aportació de l'escola al benestar de les persones que hi vivim. El tractament dels aspectes rellevants que defineixen la realitat que experimentam és una de les ocupacions dels debats interns al centre.

Aprofitam també aquest espai de relació cooperativa per a aturar un moment i posar un poc d'ordre argumental a la revolució que estam vivint als centres escolars.

La situació sanitària sobrevinguda ens ha plegat immersos en un canvi metodològic que pretén obrir les portes a la concepció de l'escola moderna.

Cal contextualitzar aquest cicle de renovació que el sistema educatiu de la nostra comunitat autònoma va començar ara fa un grapat d'anys. Les desencertades ingerències polítiques i els atacs a la tasca docent, varen modelar un context de confrontació i desprestigi que el personal de la professió va saber reconvertir sopsos i alentats pel suport social cap a l'escola com a institució i les persones treballadores del sector com a agents socials.

Després de l'època del TIL, de les manifestacions, vagues, camisetes verdes, tancades, mobilitzacions, campanyes d'informació... es va obrir un nou horitzó de reivindicació, reconeixement i vocació de servei públic. Canalitzats pel pacte per les illes, han sorgit xarxes d'intercanvi, l'autonomia de centre amb potència, una llei autonòmica (poc ambiciosa), assemblees de debat, l'incipient col·legi de docents, congressos d'innovació, espais de trobada interescolars...

Tot plegat, ha marcat les agendes de les nostres prioritats i les respostes adaptades a les necessitats se succeeixen amb una velocitat vertiginosa.

En certes ocasions, pot semblar que aquestes mesures poden sorgir de la improvisació però el que és realment vera és que el debat pedagògic es multiplica a l'escola, des del respecte pels processos reflexius sustentats en els trets d'identitat propis, entesos com a fortalises culturals basades en les humanitats, l'equitat i la inclusivitat.

Les actuacions que destaquen en el nostre dia a dia es canalitzen sota un parell d'eixos que engloben l'estructura de convivència. Les característiques comunicatives, el desenvolupament de les actituds professionals, el lideratge pedagògic, la gestió del temps, la planificació formativa i el disseny dels espais, són els àmbits que tractarem d'ordenar com a explicació que motiva el nostre procés de canvi.

OPORTUNITAT DE CREIXEMENT

Aquests temps de canvi, motivats per la situació extraordinària que ens ha tocat viure, ens ha permès o obligat a realitzar fórmules organitzatives i metodològiques inèdites fins al

moment i, fruit del debat pedagògic, ens trobam amb l'oportunitat de sistematitzar-ne aquelles que cada etapa ha vist com a positives.

Tot plegat ens ha donat la possibilitat de fomentar el debat i la reflexió en cada un dels equips docents que, en el nostre afany per millorar el procés d'aprenentatge, han aconseguit consensuar una sèrie d'actuacions que actualitzen la nostra pràctica docent fidels als trets identitaris que ens defineixen (inclusió, cooperació, aprenentatge per competències, treball col·laboratiu, atenció individualitzada...).

Crisis com aquestes són difícils de gestionar. Cal aprendre de les situacions adverses, algunes d'elles d'una càrrega important d'angoixa que ens ha immers en un període de dol a què cal donar resposta en la recerca d'eines que facilitin l'expressió de sentiments, la comprensió d'allò que ens envolta i obri camí cap a la superació. Som conscients que aquestes particularitats ens acompanyaran més enllà del temps de pandèmia.

La revolució que experimentam els centres escolars ha de canalitzar-se sota una nova revisió que protegeixi els valors de les humanitats perquè ens trobam davant el naixement d'una fornada de ciutadans amb la necessitat d'assolir un nivell de competència elevat per a poder entendre i actuar al món que ens envolta.

L'anàlisi de l'actualitat s'ha de fer amb la intenció d'afavorir una mirada crítica sobre les tradicions i els hàbits compartits i amb els instruments adients per comprendre la importància dels èxits i els patiments aliens.

Sovint la societat prioritza la utilitat i els resultats immediats. Això suposa un context competitiu que l'afebleix. L'actuació motivada per l'obtenció d'alguna cosa en benefici propi, atempta contra els valors i ens condueixen cap a nous períodes de crisi.

En moltes ocasions, en temps de crisi, sembla que sigui inevitable patir pèrdues de col·lectius i de llibertats per a poder resarcir-se'n. Uns dels àmbits que reben més intensament aquest impacte, són el sistema educatiu i la sanitat.

L'ESCOLA COM A REFERENT SOCIAL

Les escoles comptam amb una posició privilegiada per a treballar els aspectes emocionals, empoderar l'alumnat i les seves famílies per a què encari l'adaptació a la situació amb intencionalitat, mitjançant la imaginació, la creativitat i el rigor en el pensament crític i puguin incidir en l'imaginari social.

Amb la crisi del Coronavirus, el repte de l'equitat educativa, se'ns presenta més urgent que mai.

La desconexió de l'alumnat dels espais d'aprenentatge i la seva incidència en les trajectòries educatives, és una preocupació present en la nostra feina.

Els contextos educatius han d'enriquir-se d'oportunitats d'intervenció i de participació que permetin encarar els reptes que se'ns proposen, fent especial esment a les desigualtats. Per això, les estructures interconnectades, la capacitat de les institucions per a englobar

esforços, la creació de xarxes sòlides de relació i d'aprenentatges són trets que afavoreixen la recuperació.

La construcció de noves realitats ens conviden a donar respostes necessàries per sortir-se'n i aprendre.

Les institucions educatives atresoren una tradició, una comunitat de persones i de pràctiques compartides, uns reptes, un públic, una presència física i virtual, inclús s'identifiquen sota una imatge o símbol.

Aquests aspectes esdevenen fortaleses per a educar en temps d'incertesa... quelcom difícil i un repte encoratjador.

Educar és alguna cosa més que acumular coneixements... es tracta de projectar l'alumnat en el futur, com a agents actius de la societat.

La nostra feina se centra en estimular les expectatives de creixement i fomentar la motivació, amb el plaer per a l'aprenentatge.

Treballam amb l'errada com a possibilitat de creixement, donant significativitat a allò après. Un aprenentatge actiu que cerca la consciència del que treballam, amb el desenvolupament emocional adient per al creixement integral de les persones.

L'avaluació és el motor de l'aprenentatge (avaluació formadora. NEUS SANMARTÍ)

Hem trobat un espai ideal per a pensar en les persones. La importància de l'acompanyament, des de l'empatia i la resiliència són aspectes de reflexió per tal d'aconseguir un context de convivència en equitat.

La cura en la manera de transmetre el nostre missatge ens fa prioritzar la claretat, l'ordre, la immediatesa i la transparència. La comunitat educativa necessita pautes d'actuació amb informacions fiables i mantenint la coherència en la forma i el fons de les comunicacions, en totes les etapes. En aquest sentit la veracitat de les fonts oficials, la concreció sòlida del projecte del centre i la lluita contra la banalització d'algunes xarxes socials o contraposicions de fonts alternatives formen part dels nostres postulats.

LA COMUNICACIÓ, EINA BÀSICA

Els **canals comunicatius** s'han constituït en quelcom homogeneïtzat, també en la seva freqüència. La pedagogia emprada en donar a conèixer aquests canals, facilitar el seu accés i un ús intuïtiu forma també part de la nostra praxis.

L'adaptació a la nova manera de comunicar-nos, ampliant el ventall de possibilitats que donen resposta a cada una de les realitats exigeix grans dosis d'esforç, formació, infraestructura i capacitat de persuasió. És vera que hem perdut, temporalment, algunes possibilitat de presència física però, aquesta varietat de comunicacions, complementa altres virtuts que optimitzen les trobades, personalitzen l'atenció i agilitzen les gestions, sempre des d'una planificació acurada i coordinada. En aquest sentit, és més important que mai un

pla d'acompanyament en la **higiene digital** adaptat als diferents agents de la comunitat educativa.

La situació requereix més **interactivitat** que mai per a potenciar la col·laboració i el sentiment de pertinença i la sistematització de les comunicacions es fa des d'un fort lideratge pedagògic.

La proximitat, el desenvolupament d'estratègies que donin seguretat a la comunitat i el paper referencial de les persones amb tasques de gestió que comparteixen responsabilitats directives, adquireixen un valor rellevant per a estendre la xarxa d'influència.

L'aposta per la col·lectivitat en un clima de suport mutu reforça el sentit d'equitat, en contraposició als temps d'excepcionalitat i en motiva les decisions.

Tot plegat s'emmarca en les senyes d'identitat que han determinat les actuacions de la nostra cooperativa, des dels seus inicis.

És la nostra voluntat de **transformar la societat des d'una visió inclusiva** de l'educació amb actuacions agosarades i innovadores, fruit de processos reflexius seriosos que parteixen de la realitat, l'anàlisi de les necessitats i les fortaleses de la comunitat com a eixos de construcció de les bastides imprescindibles per a avançar plegades.

La inclusió no és qüestió de justícia, és un valor. Pere Pujolàs

IMPLICACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA

Les escoles esdevenen entes autònoms amb els seus valors, les seves prioritats, línies d'actuació, estructures i normes de funcionament. Els centres educatius són, com les persones únics i irrepetibles, amb **ànima i identitat pròpies**.

Aquestes particularitats vives empoderen la comunitat, enriqueixen el sistema educatiu i els mecanismes de coherència globals, ampliant la curiositat pel treball en xarxa, al temps que n'orienta l'activitat i hi defineixen les línies cap a l'**èxit educatiu i personal**.

La capacitat per a establir vincles de creixement que ajudin a constituir una **comunitat d'aprenentatge**, sota aquest prisma d'un projecte compartit, amb sentiment de pertinença, amb un autoconcepte elevat del paper que hi juga cada agent i amb unes finalitats reconegudes. Un aprenentatge educatiu, relacional, personal i professional.

En la mida que siguem capaços de dissenyar un context amb aquestes característiques i en funció de la seva capacitat per a unificar esforços i donar a conèixer la seva ordenació al voltant del projecte, la incidència de l'entorn afaforeix el creixement de la comunitat, la seva capacitat d'acollida i l'adaptabilitat en un ambient reflexiu valent que potencia les xarxes entre iguals.

CULTURA DE CENTRE

Es tracta de consolidar la cultura interna en evolució i proactiva cap a estructures d'anàlisi de les pràctiques i amb **compromís de millora**.

Una vegada més, el **lideratge distribuït** de les persones amb tasques de gestió esdevé cabdal per a la disposició del context, l'optimització dels recursos i el seguiment personalitzat. Aquest lideratge assoleix el paper referencial i impulsor del canvi.

Per a la reflexió, l'assumpció d'acords i el desplegament de les actuacions és imprescindible comptar amb el temps necessari. Al·ludint a la mitologia cal disposar del temps lineal (cronos) i que sigui de qualitat (kairós) amb la pausa adequada i en un clima propici per a què les passes siguin constructives.

La **gestió del temps** esdevé, constituït en aliat, un recurs indispensable per a abordar aquesta actitud professional dels processos de canvi, entesa com a repte i no com a quelcom aliè a la nostra feina.

El treball per a incloure aquestes **actituds professionals** dins la cultura compartida de centre ve supeditat a la necessitat de donar a aquesta fita el seu espai i el reconeixement social que es mereix.

“Les escoles eficaces acostumen a tenir mètodes de treball que intensifiquen la participació, cosa que juga a favor dels esforços que realitza el centre, a més a més que proporcionen recursos addicionals que poden ser molt útils per millorar les oportunitats d'aprenentatge. Creen també un fort sentit de comunitat que fomenta el compromís per aconseguir nivells alts de qualitat”. Ainscow, M., Hopkins, D y West, M. (2001)

FORMACIÓ PERMANENT

Tot aquest apassionat entramat té un altre punt de sustentació prioritari per a l'èxit del propòsit. La coordinació d'un pla consolidat i ambiciós de **formació**, a mitjà i llarg termini que aglutini les sinergies dels diferents col·lectius que integren la cooperativa, per a conquerir els instruments necessaris per a encarar els reptes amb garanties, competència i coherència pedagògica, és tota una tasca de planificació, de gestió i d'execució que es calibra als diferents documents institucionals anuals.

Partir de les necessitats reconegudes, crear expectatives de millora realistes, dotar d'estratègies motivacionals cap al canvi i la constatació de recursos que capacitin el col·lectiu són consideracions clau per a què el **full de ruta** tenguí repercussió.

Una vegada més, el lideratge del centre treballa en l'habilitat de consensuar la consciència d'allò que cal millorar, l'encert en acordar quines estratègies ens poden ajudar a avançar, difondre les virtuts de les propostes en la seva aplicabilitat i en facilitar les pautes per a crear **aprenentatge compartit**. Treballar, per tant, cap a la legitimitat del grup cap a la formació, un elevat grau de consens, la transferència dels coneixements, la visibilitat de cada individualitat i el respecte al compliment dels acords.

“Aprender, com estimar, són verbs que no tenen conjugació en imperatiu”. Santos Guerra (2000),

La formació esdevé una finalitat estratègia la concreció de la qual acompanya el projecte de canvi, integrant-se en les estructures internes, institucionalitzant així, l'espai de trobada i el **debat pedagògic**, de la pràctica a la pràctica.

LIDERATGE DISTRIBUÏT

El lideratge pedagògic suposa col·locar com a prioritat institucional l'esforç per proporcionar ensenyaments i aprenentatges comprensius i afavorir que tot el centre pivoti al voltant de la manera d'impulsar-los, transferir-los i consolidar-los.

Motivar, impulsar, facilitar, empoderar, organitzar, comunicar, difondre, cohesionar, acompanyar, empatitzar, acollir... són accions que cal que els agents de canvi desenvolupin amb l'audàcia i l'atreviment que la fita requereix i que fomenten la creació de bastides capaces de sostenir el projecte i de donar seguretat.

Un dels exemples que evidencien aquest paradigma es troba en una de les mesures que encetam enguany, fruit del respecte per l'educació lenta (*Elogi de l'educació lenta*, JOAN DOMENECH), és l'aposta per l'atenció individualitzada i la distribució de grups reduïts a 4t d'educació infantil.

L'ALUMNAT

Ens proposam establir noves perspectives d'acompanyament a l'afectivitat enteses com un procés cabdal. Acollir i sostenir el que es produeix en aquests primers moments consolida el vincle, afiança la connexió i afavoreix la presència, **humanitzant els entorns** i conreant la capacitat de resiliència.

La cura de les persones impregna la manera de relacionar-nos, potenciant el coneixement mutu entre els diferents agents de la comunitat i amb el caire referencial del treball col·laboratiu entre professionals.

Els canvis introduïts impliquen una re-organització de l'etapa, del suport i de la participació de la comunitat educativa.

És una dinàmica amb perspectives de futur i amb incidència en la seguretat, el creixement, la maduresa, la competència i la gestió emocional.

Enfortim el clima de **ser i estar**, germinar i florir, amb la responsabilitat i el compromís amb el grup i les individualitats que el formen.

Amb aquests exemples, ens situam en un moment en què *les nines i els nins es troben en període de creació* (Montessori, M.), és a dir, en procés de construcció de si mateixa, i les bases de la seva personalitat es defineixen a partir de les experiències que viu en l'ambient (social, educatiu i cultural), amb models de referència i d'imitació.

La confiança i la seguretat que es diposita en l'alumnat i en les seves capacitats serveixen d'empenta per al seu aprenentatge mitjançant l'acompanyament amable i responsable amb

respecte per les fases del seu desenvolupament, les pautes neurosensorials i les seves veritables necessitats

Tot esforç en conrear el benestar, afavorir l'autonomia, motivar l'aprenentatge actiu i enfortir l'autoconfiança, és especialment propici en aquests moments tan susceptibles del creixement, com a base per a la resta d'escolarització.

Comptam amb un espai sostingut en el temps amb possibilitats d'encoratjar l'alumnat a empoderar-se, a ser lliures, a ser protagonistes i actors del seu propi aprenentatge.

ELS ESPAIS

La creació de nous entorns ofereixen més possibilitats d'èxit per a connectar amb cada persona, en un context on imperi la calma i la tranquil·litat per aprendre i desaprendre i que permeti créixer amb originalitat.

La creació de nous espais i l'ordenació dels ja existents des de la cura i amb respecte per la bellesa contribueixen a generar canvis i els defineixen.

Tal i com diu Cabello (2011), *"la disposició de l'ambient influeix de forma significativa en aquelles persones que l'ocupen"*.

El **llenguatge de l'espai** és molt potent i la seva tasca és provocar o promoure certes conductes. La intencionalitat en la creació d'espais facilita un context de benestar emocional en què s'estimulen els sentits, proposa reptes motrius i promou el desenvolupament individual i social.

En aquest disseny es mostra la personalitat del centre i els potencials de les dinàmiques de convivència que habiten aquells espais. L'espai es dissenya en consonància amb el projecte educatiu.

Requereix un diàleg conscient i una revisió profunda del concepte d'alumnat i d'espai que es té des de l'escola. Implica un enteniment de les necessitats dels nins i nines i un consens com a equip. Entendre i fer entendre la **cultura d'escola**. En definitiva, la qualitat dels espais està estretament vinculada a la qualitat de les relacions que es donen a l'escola.